

vorlige og gjensidige Udtalelser over Sagen, at den skal og vil komme til at fremmes. Den, som for ramme Alvor ønsker en frivillig Dverenskønst, ønsker Evangloven i Baggrunden, og den, som skyder Evangloven bort, som det endelige Middel til at afgjøre Sagen, ønsker ikke i Virkeligheden en mindelig Afgjorelse. (Jo! Nei!) Evangloven kan ikke hindre Nogen fra at gaae til en mindelig Afgjorelse til rimelige Priser (Jo! Nei!); den har endnu ikke hindret Nogen (Jo! — Formanden ringer) — det er ikke mig, der tager Afbrudelserne ilde op (Latter), — men naar man gjør løst henfaste Buds paa kort og usikker Tid, saa har man ikke derved godtgjort, at man vil for ramme Alvor (Nei!), og naar man derimod gaaer ligefrem tilværks og siger: en Evanglov, som ikke aftvinger mig mere end det, jeg vilde give frivillig, giver jeg mit Munde til, saa har man derved paa en ærlig og oprigtig Maade vist, at man vil Frivillighed. (Hør!) Man siger: hvorfor skulde Gudsæterne ikke ville Frivillighed? Jeg svarer: fordi det ligger i Gudsæternes Natur at ville vende tilbage fra det Standpunkt, vi have vundet (Hør!), det ligger i deres Natur, at de ville regjere Befolkningen, og de have Sædvane for sig, naar de ville det. De have været stillede som Mellemed, som smaa Regenter, og tidligere som smaa Tyranner, og de stræbe at vende tilbage dertil, og til Beviis behøve vi kun at see os efter, hvad vore Naboer, hvor Sigt bedre kan lade sig gjøre, efterstræbe. De efterstræbe ikke alene det, men meget mere, og vi behøve kun at søge efter, hvilket Slægtsskab der er imellem deres Fordringer til den indenlandske Politikk og det, de ville have afgjort i den ydre, for at see, hvor de ville hen. (Hør!) Jeg vil gjøre Regjeringen opmærksom paa, at hvis den alvorlig og gunstig — ved gunstig forstaaer jeg ikke sproglig Dansk, men i dansk Land — vil afgjøre vore Anliggender, saa maa den følge den Udvikling, som ligger paa Bunden af vor Grundlov, saa maa den alvorlig bidrage til at staae os en fri og mægtig Borgerstand, som vi savne, fordi den endnu har Levninger af det Baand, som gjorde den ufri, og jeg frygter ikke for at udtale, at den, som modsætter sig en Lov, der

paa billige Vilkaar gaaer i den Retning, han arbejder enten med Bevidsthed, og saa er han den bedste Mand, eller i indskrænket Uklogskab mod vor nuværende Tingenes Stilling. Jeg siger: naar han gjør det med Bevidsthed, er han den bedste Mand, thi saa vide vi gjensidig, hvad vi have at holde os til, og saa gjør han det for et rigtigt Formaaels Skyld, Jeg veed godt, at forstandige Folk kunne troe, at det er bedre for et Land at styres gennem saadaanne middelbare Styrere end saaledes, som vi nu styres, mere umiddelbart og mere directe ved Forbindelse mellem Folket og Regjeringen; men netop fordi jeg veed det og ikke deler denne Anskuelse, er det min Hensigt at forfølge det eneste Middel, som sikkert kan frie os for dens Gjennemtrængning, thi saalænge der bliver et Spor tilbage af det, vi nu kalde Gudsforholdet, er vor Stat ikke frelst i den Betydning, hvori jeg opfatter dette Ord. Det er et meget tomt Mundsveir at sige: jeg vil holde paa Grundloven, og det er ikke megen Tak værd, naar En undlader at sige, at han ikke vil det; thi ved at sige det, sætter han sig i en høist besynderlig Stilling; men det gjælder om noget Andet end at sige, at man holder paa Grundloven, det gjælder om at vise, at man gjør det, og det er ikke disse enkelte Paragrapher om Dit og Dat, som der staaer tilbage at gjøre, hvilke der skal holdes paa, men det er paa Grundlaget for den, uden hvilken den Jutet betyder, og det er, at der er et virkeligt frit Borgersskab, som kan handle med Frisshed og Selvbevidsthed, og det modarbejder man ved at holde paa det saakaldte Gudsforhold, og Ingen kan bedre end den ærede Indenrigsminister, som personligt har havt saameget at gjøre med et af de Gudsfor, der er i sin nuværende Forfatning for at gjøre Bondestanden Gavn, vide, hvormeget man kan komme i en modsat Retning. Jeg sigter ligefrem her paa det Classenske Fideicommissgods, hvor der med Hensyn til Afsløsningen paa billige Vilkaar er givet et høist uheldigt Exempel (Hør!), uagtet der staaer i Testamentet, at det skal opfyldes til Bondestandens Gavn og til hans Bedste. Jeg vil ikke vende tilbage til de Betragtninger, som allerede ere godtgjorte forrige Gang, Lovforslaget forelaae til Behandling, men jeg vil